

Til Helsedirektoratet

Oslo, 16. april 2020

Høringsuttalelse om prioritering av kommunale helse- og omsorgstjenester under covid-19 pandemien - – prioriteringsråd og veiledning til sykehjem og hjemmebaserte tjenester

SAFO er en paraplyorganisasjon for Norges Handikapforbund (NHF), Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) og Foreningen Norges Døvblinde (FNDB). SAFO arbeider for likestilling og likeverd for mennesker med funksjonsnedsettelse, med lik rett til deltakelse i samfunnet.

Overordnet

Slik vi ser det, omhandler dokumentet relevante temaområder, og kan slik sett benyttes i denne situasjonen. Imidlertid er det for oss uklart hvor sterke føringer et notat legger på kommunene. Det synes for oss nødvendig at noen av punktene i notatet blir pålegg, og ikke noe som kommunene «bør» utføre.

Vi mener dokumentet mer må presisere at tjenestebehov skal vurderes individuelt, og vektlegge rettssikkerheten til de som også til vanlig er mest avhengig av tjenester.

Dokumentet viser, i likhet med andre tilsvarende dokumenter i forbindelse med Covid19, at beredskapen har vært for dårlig. Endring av regelverk som gjennomføres mens man befinner seg i krisesituasjonen, gjør at man ikke får en ønsket prinsipiell behandling av innskrenkende endringer i borgernes rettigheter og tjenester, og hvordan man kan bygge kapasitet for alternative løsninger der innskrenking iverksettes.

De som er mest utsatt til vanlig, har fått det verre ved covid-19

Et moment som underkommuniseres i notatet er at mange i utgangspunktet har svært knappe tilbud. Det har vært tilbud som før korona var hjelp på et minimumsnivå.

Nå er det kuttet i tilbudene i stor grad uten individuell vurdering av konsekvenser for den enkelte. Kuttene er i hovedsak i tjenestetype, det vil si kutt i avlastning, kutt i hjemmetjenester, kutt i dagtilbud.

Dokumentet bidrar til å underkommunisere at man planlegger å flytte kapasitet fra en gruppe med store behov til en annen gruppe med mindre behov. Eksempel: Dersom en person med behov for assistanse blir koronasmittet, risikerer vedkommende å få redusert sine assistansetjenester fordi ressursene må fordeles til koronasmittede uten assistansebehov. Dermed blir personen med assistansebehov dårligere stilt enn andre med koronasmitte.

- Dokumentet må tydeligere kommunisere at personer som er avhengig av tjenester til vanlig, må tas hensyn til spesielt i en krisetid.

Kombinasjoner av kutt uten individuell vurdering skaper ekstra belastninger

Når kuttene over kommer sammen med stengte skoler/barnehager og VTA-plasser så mister folk svært mange timer hjelp i løpet av en uke som ikke kompenseres med alternative løsninger.

Vi kan blant annet vise til at bortfall av tjenester som nevnt over fører til en større grad av isolasjon for personer med døvblindhet. Restriksjonene som følge av Koronasituasjonen, førte til stans i tilgang til tolk-ledsager for døvblinde (NAV).

Informasjon om stans av praktisk bistand og hjemmetjenester fra kommunene ble formidlet på en slik måte at mange døvblinde ikke fikk fanget opp dette, da informasjonen ikke var tilgjengelig for dem uten tilgang til tolk-ledsager. Konsekvensen var at flere satt igjen og lurte på hva som skjedde når avtalt bistand ikke dukket opp.

Dette er bare overflaten, samtidig som det klart viser at kommunene må ha handlingsrom til å utøve skjønn, samtidig som det må foreligge klare retningslinjer som gir unntak før situasjonen blir kritisk for døvblinde.

Når det gjelder kapasitet i tjenestene, er det bra at dokumentet påpeker at grunnleggende behov må prioriteres og at kommunene har ansvar for forsvarlige tjenester. Det ville være naturlig at man også her påpekte viktigheten av dialog med den som mottar tjenesten og viktigheten av at koordinatorene har god oversikt over dennes situasjon.

Når det gjelder «Individuell plan og koordinator» mener vi at noen kommuner har oppfattet de midlertidige reglene om at krav om individuell plan ikke lenger gjelder, også inkluderer at det ikke lenger er krav om koordinator. Spesielt for barn og unge har det vært vanlig å bruke helsesykepleier som koordinator. I Oslo har pårørende fått beskjed om at koordinatorene er omplassert til annet arbeid og de har deretter fått en mailadresse til bydelen som de kan

henvende seg til "ved spørsmål". Dette er uholdbart. Spesielt i en uoversiktlig situasjon, som en epidemi fort kan gi, vil det være sterkt behov for noen med oversikt som kan håndtere kontakten og dialogen med de med stort behov for tjenester. Det bør derfor inn ett tredje kulepunkt:

- Koordinator skal sikre tett og god dialog med tjenestemottaker/ pårørende for å sikre at kommunen gir nødvendig og forsvarlig hjelp.
- Dokumentet må tydeliggjøre at kommunen må vurdere personers samlede tap av tjenester, og vurdere kompensering på bakgrunn av dette.

Saksbehandlingsregler - Rettssikkerhet for de som er mest avhengig av bistand

Det åpnes for å endre enkeltvedtak uten saksbehandling (muntlig), og det gjøres tydelig at korona-situasjonen vurderes som en hendelse som er god nok til å benytte unntaksregelen. Her må det sikres at mottaker har skjønt vedtaket og at eventuelle pårørende har fått med seg og skjønt vedtaket.

I en situasjon der det er nødvendig med muntlig vedtaksformidling, er det naturlig at stressnivåer både hos tjenesteyter og –mottaker er større, og med det reduseres sjansen for at vedtakets konsekvens oppfattes. Et muntlig vedtak bør derfor sendes tjenestemottaker/ pårørende skriftlig, eller via journaler denne har tilgang til.

Det er valgt å legge inn en sak som viser at enkeltvedtak kan endres til ugunst for personen som har vedtaket og synliggjort kommunens muligheter til å kutte i tiltak uten at det er endring i behov. Listen for slike omgjøringer må ligge høyt.

Samlet mener vi rettsvernet til de som er avhengige av kommunale tjenester undergraves og den individuelle saksbehandlingen mister sin styrke.

- Ved muntlig vedtak må det sikres at mottaker har forstått vedtaket og at eventuelle pårørende har fått med seg og skjønt vedtaket.
- Det bør presiseres at listen for å omgjøre enkeltvedtak til ugunst for personen må ligge høyt.
- Dokumentet må presisere kommunens plikt til individuell vurdering av tjenester
- Dokumentet bør bli mer tydelig på kommunens plikt til å vurdere de individuelle konsekvensene ved å redusere tilbud/tjenester, og at de må få en plikt til å bidra til å skape alternative løsninger f.eks. med ikke-helsefaglig bistand e.l.
- Brukere som får redusert sine tjenester må få ivaretatt sine legale rettigheter gjennom bruk av fullmektig eller tilsvarende. Særlig viktig er det dersom den aktuelle brukeren ikke har tilgang på nærstående som kan bistå som ressurspersoner.

Behov for endringer i ordlyd – bør/skal/må

Vi går her i tillegg inn på noen steder der vi foreslår endring av ordlyd.

Praktisk bistand, avlastning samt dag- og aktivitetstilbud

Side 9, kulepunkt 4: «Det bør vurderes individuelt om det er nødvendig med reduksjon i tjenestetilbudet». Å bruke *bør* her mener vi bryter med lover og regler som legger til grunn at det skal vurderes individuelt hva den enkelte har for behov.

Vi har sett kommuner som har kuttet tilbud, stengt ned avlastning osv. til tross for at de ikke har noen smittede i kommunen. Dette er uforholdsmessig, men også uholdbart for mange. Kommunen skulle tatt en individuell vurdering, sett i forhold til den enkeltes behov.

Her kan med fordel også BPA trekkes inn som alternativ tjeneste, der det er færre å forholde seg til med tanke på å forebygge smitte.

Side 9, kulepunkt 5: «Hvis tilbud om avlastning og dag- og aktivitetstiltak nedtrappes eller stenges, må kommunen sikre tett dialog med bruker og pårørende om situasjonen. Det skal gjøres en individuell vurdering av om det kan tilrettelegges alternative tiltak».

Her brukes *skal*. Det vil si at det kan brukes en slik ordlyd. Som sagt er jo dette et krav i loven, tjenester skal utmåles etter en individuell vurdering.

Når alternative tiltak skal vurderes er økning av BPA-timer, evt oppstart med BPA et alternativ som absolutt bør vurderes. I en epidemi-periode er også en av de store fordelene med BPA at det blir færre som kommer inn i tjeneste mottakers hjem.

Saksbehandlingsregler for tildelingsvedtak

Vi reagerer videre på følgende: **(side 5, kulepunkt 2)** «Omgjøringen av tildelingsvedtak bør være tidsavgrensede, og de opprinnelige vedtakene bør tre i kraft så snart situasjonen gjør det mulig»

At vedtaket ikke må være tidsavgrenset følger i og for seg dagens lovgivning. Det blir imidlertid feil at det skrives at de opprinnelige vedtakene *bør* tre i kraft så snart det er mulig. Her må kommunene pålegges å sette i verk de opprinnelige vedtakene, altså må det benyttes *skal*. Hvis ikke kan kommunen lett bruke dette som en sovepute for å fortsette med et tjenestetilbud på et minimum.

Lindrende behandling og omsorg ved livets slutt

I kulepunkt 1 og 2, benyttes også *bør*. «Det bør da vurderes om det kan lettes på restriksjonene om besøk, gjennom fysiske tiltak som for eksempel egen inngang for pårørende». Videre står det at «Alle pasienter bør sikres at adekvat palliasjon blir iverksatt til rett tid,». Vi mener ordlyden må være *skal*.

Regjeringen er opptatt av og har lovfestet en verdig helse- og omsorgstjeneste. Det er det motsatte av verdig hvis ikke kommune skal vurdere dette.

Pårørende med omsorgsoppgaver

«Kommunene må sikre at pårørende med særlig tyngende omsorgsoppgaver ikke får uforvarlig store belastninger i de ulike fasene av koronapandemien.»

Vi har ikke tidligere sett at man har brukt en slik beskrivelse. Hva ligger i «uforsvarlig store belastninger»? Dette bør utdypes. Organisasjonene har allerede før pandemien sett at kommuner har pålagt foreldre uforsvarlig store belastninger som har medførte sykmeldinger og uførediagnose som resultat. Vårt spørsmål blir om myndighetene mener at denne strikken kan strekkes enda lenger.

Ta gjerne kontakt om noe er uklart eller ønskes utdypet.

Med vennlig hilsen

Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner

Tove Linnea Brandvik
Styreleder

Kopi: Helse- og omsorgsdepartementet

SAFO, Postboks 8953 Youngstorget, 0028 Oslo, Tlf 22 39 60 50. Epost- post@safo.no